

2018 VERKSAMHETSPLAN

SAMMANFATTNING

Viktiga förutsättningar inför verksamhetsplanen

- Upplandsstiftelsens¹ profil och prioriteringar ligger fast. Särskild vikt ska alltså läggas på naturvård, folkhälsoarbete genom vistelse i naturen samt målgruppen barn och ungdom.
- Region Uppsala svarar för finansieringen av Upplandsstiftelsens verksamhet och ger därmed förutsättningarna. Region Uppsala har också majoritet i Upplandsstiftelsens stämma med 9/17-delar av rösterna i relation till kommunernas gemensamma andel om 8/17-delar.
- Budget för 2018 utgörs av motsvarande budget 2017 med en uppräkningsökning om 2,0 %. Uppräkningsökningen ligger i paritet med övriga verksamheter inom Region Uppsala.
- Upplandsstiftelsens styrelse föreslår en ökad ambitionsnivå vad gäller utveckling av tillgänglighet för särskilda grupper. Region Uppsala har beslutat att anslå 1 miljon kr för detta ändamål, förutom de 300 tkr som redan är beslutade.
- Det kommande året präglas av återhållsamhet vad gäller nya investeringar. Upplandsstiftelsen verkar sedan 2015 för att erhålla en tillfredsställande likviditet.
- En betydande del av stiftelsens verksamhet baseras på projekt där egen medfinansiering och personal för projektledning krävs för att kunna genomföra projekten. Utbytet av de egna resurserna fördubblas därmed. Projektet visar på tänkbara metoder där mycket kan göras för många med ändå begränsade resurser.
- Region Uppsala finansierar sedan 2016 ett projekt som Upplandsstiftelsen driver med syftet att öka tillgängligheten till naturen för grupper med särskilda behov. Upplandsstiftelsens styrelse ser möjligheter till utveckling och för en diskussion med Region Uppsala om att förstärka verksamheten.
- Inom ramen för Jordbruksverkets medel i Landsbygdsprogrammet är stiftelsen involverad i flera nya projekt.
- Upplandsstiftelsen samverkar med kommunerna i en mängd verksamheter och projekt ofta med finansiering av medel från den statliga satsningen på Lokala naturvårdsprojekt (LONA) och Lokala vattenvårdsmedel (LOVA).

Inriktning under 2018

Folkhälsa – friluftsliv

- Arbetet med folkhälsa fortsätter i ökad omfattning med syfte att fler ska vistas i naturen och röra sig mer för att stärka befolkningens hälsa. Speciellt fokus läggs på målgrupperna barn- och ungdom, personer med funktionsnedsättning och nya svenskar.
- Samarbetet med länets kommuner i Smultronställen i naturen drivs vidare med fokus på att fortsätta upprätthålla god kvalitet i länets smultronställen och att nå ut med information om naturen till fler grupper.
- De senaste årens satsning på att utveckla och göra Upplandsleden ännu mer attraktiv fortsätter.
- Stiftelsen fortsätter att ha en person stationerad på Biotopia, biologiskt museum i Uppsala, för information om hela länets natur, smultronställen, friluftsliv och leder.
- Fortsatt samverkan med kommuner och föreningar i gemensamma projekt.

Barn och ungdom

- Stiftelsen har gjort naturskolesatsningar i alla länets kommuner. Målet är att naturskolorna fortlever och utvecklas i samverkan med varandra, berörda kommuner och stiftelsen. Läger och naturskola på Rävsten utvecklas ytterligare.

Naturområden

- Arbetet med att sköta de olika anordningarna och naturmiljöerna samt bevara den biologiska mångfalden i stiftelsens 44 naturområden fortsätter. För att göra naturområdena mer besöksvänliga pågår ett fortlöpande arbete med att utveckla och förbättra information, vägvisning, eldstäder, spänger och fågeltorn mm.
- Stiftelsens skötsel och restaurering av 700 ha betesmarker och 16 slåtterängar finansieras till stor del genom medel från landsbygdsprogrammet.
- I samarbetet med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet fortsätter stiftelsen att utveckla skötsel, information och tillgänglighet i Lingnåre kulturresevat

¹ Upplandsstiftelsen förkortas "stiftelsen" i den löpande texten.

samt i fornlämningsområdena Ekeby-Ånge och Grönlundsbacken.

- Översynen av stiftelsens fastighetsbestånd och arrendeavtal fortsätter med syftet att effektivisera fastighetsförvaltningen och anpassa hyror och arrenden till marknadsnivåer.

Naturvård

- Stiftelsen bedriver många olika projekt för att stärka den biologiska mångfalden i länet. Samarbetet med kommunerna stärks inte minst i de naturvårdsprojekt som erhåller medel från den statliga satsningen på Lokala naturvårdsprojekt (LONA) och Lokala vattenvårdsprojekt (LOVA). Arbetet med Åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) fortsätter, där stiftelsen får stöd från staten till såväl konkreta skötselinsatser som biologiska utredningar och inventeringar.
- Upplandsstiftelsens arbete med områdesskydd och förvaltning koncentreras till lokala och regionala insatser för både naturvård och friluftsliv. Flera kommuner deltar i arbetet.
- Samarbetet i Roslagen med Världsnaturfonden WWF och Skärgårdsstiftelsen utvecklas vidare.
- Stiftelsen samarbetar med Naturskyddsföreningen med syfte att stärka och utveckla populationen av den starkt hotade vitryggiga hackspetten.
- Via finansiering från bl a Hav- och vattenmyndigheten samverkar Upplandsstiftelsen med bl a Sportfiskarna och Länsstyrelsen i Gävleborgs län för att förbättra förutsättningarna för fiskreproduktion i kustmiljöerna.

NATUROMRÅDEN OCH ANLÄGGNINGAR

Naturområden

Stiftelsen förvaltar 44 naturområden varav 24 är naturreservat och ett kulturreservat som ska präglas av god skötsel för såväl besökare som den biologiska mångfalden.

Sammantaget förvaltar stiftelsen närmare 8 000 ha mark och vattenområden i Uppsala län samt ca 3 000 besöksanordningar bestående av t ex informationstavlor, parkeringsplatser, stigar, eldstäder, broar, spänger, fågeltorn. Bredden av naturtyper är stor med allt från slutna urskogar, öppna hagmarker till skärgårdar med vidsträckta fjärdar. Många av områdena är besöksvänliga med badplatser och fina strövmarker. I det operativa förvaltningsarbetet deltar ca 20 tillsynsmän.

Stiftelsen gör omfattande insatser för att främja biologisk mångfald. I områdena sköts 700 ha naturbetesmarker och 16 slätterängar. Skötseln finansieras till stor del av miljöstöd inom landsbygdsprogrammet. De särskilda medel som finns inom åtgärdsprogrammen för hotade arter används för att gynna hotade arter som finns i stiftelsens områden. Medel från Lokala naturvårdsprojekt LONA, landsbygdsprogrammet och Nokås-medel från Skogsstyrelsen är tillgängliga under året för att utveckla besöksanordningar i naturreservat och för naturvårdsåtgärder.

Nedan ges exempel på planerings- och skötselåtgärder som ska genomföras under året.

- *Granåsen*. Informationsskyltar samt lek och klättermiljöer ställs i ordning för barn och ungdomar i samarbetet med Håbo kommun. Finansieras av ett lokalt naturvårdsprojekt (LONA).
- *Idön*. Fortsatt arbete genomförs för att öka antalet parkeringsplatser, bryggor mm vid hamnen Åspskär.
- *Kallriga*. Slätterängar restaureras och trädgårdsgräddor och stängsel sätts upp. Information tas fram. Åtgärderna finansieras av Landsbygdsprogrammet.
- *Källarberget*. Blivande naturreservat iordningställt med p-plats, naturstigar, TC, informationsskyltar mm och invigs under året.
- *Wiks naturpark och strandäng*. Stiftelsen fortsätter att sköta kulturmarkerna och strandängen med bete och slätter. Utveckling av Wikparken för olika målgrupper i samverkan med Kultur och bildning.
- *Björns skärgård*. Nytt kommunalt naturreservat under bildande på Hållnäs-kusten i Tierps kommun. Skärgården har ett mycket rikt fågelliv och fyrplatsen är ett uppskattat besöksmål. Iordningställande av reservatet genomförs och invigning planeras under året.
- *Högmokällan*. Ett rikkärr med källflöde som Upplandsstiftelsen förvärvat. Ställs i ordning under året och invigs som besöksmål.
- *Örnsättraskogen*. Nytt kommunalt naturreservat i Uppsala kommun som förvärvats under 2017. Linnéstigen passerar genom området som består av äldre skog och med en naturlig bäck. Området utvecklas för besökare.

Leder

Upplandsledens 50 mil vandringsled har stor betydelse för rekreation och naturturism i länet. Glädjande nog vandrar allt flera på leden. Vår ambition är att leden ska hållas i gott skick och, där det är möjligt, ansluta till befolkningscentra. Upplandsstiftelsen har ansvar för anläggning och investering längs leden medan kommunerna i länet står för driften.

Längs Upplandsleden finns ett stort antal spänger, vindskydd, eldstäder, broar och informationstavlor som årligen får tillsyn och underhåll.

Planerade åtgärder:

- Delar av leden ses över och rustas, enligt plan.
- Upplandsleden utvidgas så att den startar inne i Uppsala och följer Gula stigen till Sunnersta. Detta görs i samverkan med Uppsala kommun.
- Fortsatt arbete för en ny sträckning av Upplandsleden mellan Siggefora och Tärsjö i Heby kommun. Avtal med markägare och arbete för att söka finansiering för anläggning av leden.
- Samverkan med Sigtuna kommun med syfte att överbrygga det ledbrott som finns mellan Sigtuna och Knivsta.
- En satsning görs för att ytterligare höja standarden på leden vid etapp- och slingstarter. Extern finansiering har erhållits från Landsbygdsprogrammet.
- Samverkan med Region Uppsala i projektet Augumetad export som avser utveckling av besöksnäring längs leden.
- Samverkan med Östhammars kommun och Visit Roslagen i ett projekt som vill göra det möjligt att följa pilgrimsleden S:t Olavsleden från Åbo till Trondheim. Vi arbetar för att rusta Upplandsleden och binda samman Upplandsleden och Roslagsleden med en ny sträcka.
- Upplandsledens dag kommer att arrangeras i början av hösten.
- Upplandsledens information ska under året publiceras i app och hemsida i systemet Naturkartan. Information om leden ska också tas fram på engelska och tyska.
- Vi marknadsför och saluför boken om Upplandsleden och kartorna över leden.

Kanotleder

Upplandsstiftelsen ansvarar för fyra kanotleder i länet. Kommunerna står för den löpande driften. Ka-

notlederna ska vara framkomliga och det ska finnas god information om lederna att tillgå.

- Fortsatt samverkan med föreningarna kring Tämnrån för att se hur leden kan utvecklas.
- Samverkan med Uppsala kommun och ideella parter för utveckling av kanotleden i Fyrisån.

Camping och stugbyar

Stiftelsens anläggningar ska underhållas kontinuerligt och planmässigt. Syftet är att erbjuda attraktiva anläggningar till alla besökare.

- Lekplatsen på *Rullsand* upprustas.
- *Rävstens stugby*. Ett nytt toalettssystem för stugorna färdigställs under året.
- *Ångskärs havscamping*. Finansieringen av en ny brygga vid fiskehamnen utreds vidare. En översyn av vattentillgången på campingen görs.

Byggnader

Upplandsstiftelsen kommer att göra en översyn av byggnadsbeståndet. Syftet är att koncentrera innehållet av byggnader som har strategisk betydelse för Upplandsstiftelsens verksamhet.

BARN OCH UNGDOM

Stiftelsens naturskoleverksamhet omfattar hela länet och har sin bas på Uppsala Naturskola i Hammarskog. Tonvikten läggs på att sprida utomhuspedagogikens idéer till skolor och förskolor. Detta görs främst genom att hålla kurser, träffar och olika arrangemang, samt genom att ta fram pedagogiskt material. Ett nära samarbete finns mellan naturskolorna i länet.

Naturskolorna i Uppsala län

Stiftelsen verkar för utveckling av naturskoleverksamheten i länet i samverkan med kommunerna. Viktigast är att se till att de redan existerande naturskolorna överlever. Driftstöd ges detta år till Knivsta.

Utbildning och upplysning

Genom att arrangera kurser och träffar på naturskolor och skolor i länet sprids naturskolans metoder och verksamhetsformer, liksom vid större arrangemang. Vi vänder oss främst till pedagogisk personal i förskola och grundskola. Vi tillhandahåller material och hjälper till med planering för att underlätta för lärarna att gå ut.

Metodutveckling och dokumentation

Material och metoder tas fram för att utveckla möjligheten att arbeta med skolans ämnen. Hemsidan används som ett forum för att sprida idéer och metoder, liksom böcker, häften och tryckt material. Bokserien Att lära in ute är en viktig resurs i detta arbete.

Samverkan

- Samarbeta med stiftelsens övriga verksamhetsgrenar, vara en resurs i olika projekt.
- Samarbeta med övriga naturskolor i länet, naturskoleföreningen, utenavet m fl.
- Delta i utvecklingen av Hammarskogsområdet.

Läger och lägerskola

Stiftelsen vill höja lägerskolans kvalitet och öka antalet deltagare genom att exempelvis:

- Ge råd till lärare/elever som ska åka på lägerskola.
- Uppdatera och sprida lägerskolekatalogen genom hemsidan.
- Stötta arbetet med lägerskola på Rävsten.

Grupper

Stiftelsen tar emot skolklasser och allmänhet i Hammarskog. Det är vanliga skolklasser liksom klasser för elever med särskilda behov. Skolor med stor andel utrikesfödda elever använder naturskolan mycket.

Ekonomiskt stöd till skolor

Ekonomiskt stöd delas ut till skolor för att skaffa material till utomhusverksamhet.

FRILUFTSLIV – FOLKHÄLSA

Genom stiftelsens friluftsbete vill vi stimulera länsinvånarna till ökad vistelse i naturen. Syftet är att nå en förbättrad folkhälsa samt ett ökat intresse för den uppländska naturen. Stiftelsen gör en satsning med särskilt stöd från Region Uppsala med syfte att underlätta för specifika målgrupper att komma ut i naturen. Vi arbetar också med att förbättra information, tillgänglighet och att skapa aktiviteter. En förutsättning för vårt arbete är god skötsel av naturområden och leder.

Smultronställen

Genom verksamheten Smultronställen i naturen vill vi göra det lätt för länsinvånarna att hitta ut i naturen. I dagsläget finns det 43 smultronställen i länet.

Ett mål för de kommande åren är att skapa ett tårtortsnära smultronställe i varje kommun. Öppenhet för lokala initiativ och samverkan för guidning på platserna stärks.

Arbetet drivs i samarbete med kommunerna i länet. Under året planeras följande:

- Ta fram en ny länsfolder för alla smultronställen, vilken också får ersätta vissa av de separata smultronbroschyerna.
- Arbeta för att ytterligare förbättra förvaltningen i våra smultronställen för att säkerställa att kvaliteten fortsätter vara hög.
- Upprätthålla våra geocacher.

Biotopia

Upplandsstiftelsen finansierar en tjänst på Biotopia, biologiskt museum i Uppsala, i kombination med ett driftsbidrag. Genom vårt stöd finns ett tydligt uppdrag att tillhandahålla naturvägledning för hela länet och att vara en naturlig plats för natur- och friluftsföreningarna att ha aktiviteter och sprida information om sin verksamhet. Under 2018 vill Upplandsstiftelsen:

- Att Biotopia har funktionen av en naturturistbyrå med information om hela länets natur. Folder för smultronställen, naturreservat och friluftsområden finns på plats och uppdateras löpande.
- Att länets natur- och friluftsföreningar har en plats på Biotopia.
- Att skolklasser från hela länet kan ta kulturbussen till Biotopia för att besöka museet eller till viss avgift få en guidning.
- Samverkan mellan stiftelsen och Biotopia för att stiftelsens naturvårds- och friluftsbete ska exponeras på museet.

Naturinformation i app och på hemsida

Genom Naturkartan ger vi utflyktstips till länsinvånarna i form av app och hemsida. Information finns om ett 100-tal naturområden. Naturkartan drivs i samarbete med Länsstyrelsen och Biotopia.

På vår Facebooksida tipsar vi om vad som är på gång i naturen och levererar ett utflyktstips varje vecka. Vi samverkar också med Region Uppsala och lokala turistbyråer.

Utflyktsprogrammet

Tillsammans med Biotopia, Länsstyrelsen och Region Uppsala ger vi ut Utflyktsprogrammet som är ett guide- och aktivitetsprogram i naturen för hela länet i samarbete med kommuner, naturskolor, friluftsföreningar. Genom samarbetet med Region Uppsala exponeras programmet också på väntrum-TV på vårdcentraler och folktandvården.

Folkhälsa i natur för alla – FINA

Med stöd av specialdestinerade medel från Region Uppsala och från Länsstyrelsen arbetar Upplandsstiftelsen för att öka den fysiska aktiviteten i naturen hos personer med funktionsnedsättning. I samverkan med målgruppen och deras nätverk provar vi att utveckla modeller för regelbunden fysisk aktivitet. Arbetet genomförs i samverkan med andra berörda parter, bl a kommuner, habiliteringen, Region Uppsala och olika intresseorganisationer utifrån diagnosgrupper.

Metoder:

- Skapa aktiviteter i naturen tillsammans med olika grupper av personer med funktionsnedsättning.
- Nätverket Samverkan för tillgänglig natur utökas till att täcka hela länet.
- Skapa filmer och tillgänglig information om naturen. Arbetet sker tillsammans med Biotopia och Uppsala kommun med finansiering från LONA.

Öppen förskoleverksamhet utomhus

Ett pilotprojekt drivs i samverkan med Öppna förskoleverksamheten Treklängen i Gottsunda. Syftet är att flytta ut delar av den öppna förskoleverksamheten för att på så vis utveckla naturvana och trygghet i naturen liksom en arena för integration. Externa medel erhålls via LONA.

- Under året utökas verksamheten till fler öppna förskolor i Uppsala kommun.

Räkning av besökare

Upplandsstiftelsen mäter på olika sätt antal besökare i våra naturområden.

Referensgrupp för friluftsliv/Friluftsliv för alla

Referensgruppen är ett forum för de som arbetar med friluftsliv i Uppsala län. I referensgruppen ingår länets friluftsföreningar, naturskolorna och ansvariga för friluftslivsfrågor på kommunerna. Mötena syftar till fortbildning, erfarenhetsutbyte och till att berätta om stiftelsens arbete med friluftsliv.

Övrigt samarbete

- Fortsatt samverkan sker med föreningar som verkar för att lyfta fram lokala besöksmål och stigar.
- Medverka i referensgrupp för Gröna kunskapshuset och Visit Uppland.

NATURVÅRD

Upplandsstiftelsen främjar utvecklingen av länets natur genom att äga och förvalta biologiskt värdefulla markområden samt genom projekt med syfte att värna om växter och djur. Många projekt sker i samverkan med andra organisationer och markägare och med ekonomiskt stöd från bl a Världsnaturfonden WWF, EU:s fonder och Naturvårdsverket. Upplandsstiftelsen har ett omfattande nätverk och vi medverkar eller yttrar oss i många olika sammanhang inte minst när det gäller beslut och skötsel av naturreservat, bevarandeplaner för Natura 2000-områden, hotade arter och i viss mån kommunala planer.

Områdesskydd

Stiftelsen har under lång tid aktivt bidragit till att många markområden med hög biologisk mångfald kunnat skyddas. Arbetet med områdesskydd är idag fokuserat mot objekt som har lokal och regional betydelse. Detta innebär att vi i högre grad samverkar med kommunerna och beaktar de lokala behoven av värdefulla natur- och friluftsområden. För att långsiktigt skydda mark- och vattenområden kan förvärv vara aktuellt.

Stiftelsen arbetar också med olika avtalsformer för att säkerställa skötsel och tillgänglighet av värdefulla marker, bl a arrendeavtal och nyttjanderättsavtal med olika markägare.

Upplandsstiftelsen har under de senaste åren genomfört ett flertal markförvärv bl a Högmokällan, Älvkarleby, Örnsätra, Uppsala och Björns skärgård, Tierp. Flera lantmäteriförrättningar genomförs som en följd av detta.

Under året kommer Upplandsstiftelsens styrelse att diskutera inriktningen på det fortsatta arbetet att freda biologiskt värdefulla områden och vilka prioriteringar som ska göras etc. Styrelsens beslut kommer att ligga som grund för det fortsatta operativa arbetet.

Ekologisk landskapsplanering generellt

Inom ramen för de ekologiska landskapsprojekten har en bred aktivitet pågått under lång tid, nätverk har

utvecklats och ett förtroendefullt samarbete mellan markägare, myndigheter och andra aktörer har utvecklats. Detta har möjliggjort en generell utveckling av naturvårdande åtgärder i landskapen och ökat verkningsgraden av stiftelsens insatser. Nedan ges exempel på aktiviteter som fortgår i alla landskapen:

- Samverka med Länsstyrelsen i arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter och miljöer.
- Besiktiga avverkningsanmälningar och medverka i utformning av naturhänsyn i samverkan med markägare, ideella naturvården och myndigheter.

Ekologisk landskapsplanering: Dalälven

- Samverkan med Fortum AB fortsätter. Stiftelsen organiserar och utför åtgärder på företagets marker kring Untra kraftverk i enlighet med en naturvårdsplan som stiftelsen presenterat och företaget accepterat.
- Ett samarbete med NEDA angående nedre Dalälvens natur- och kulturvården utvecklas med fokus på skötsel, utveckling av turism och landsbygd.
- Fortsatt samarbete med Bergvik Skog AB för skötsel av biologiskt rika naturtyper vid Dalälven.
- Samarbetet med Naturskyddsföreningen avseende vitryggig hackspett i Dalälvsområdet fortsätter. Naturskyddsföreningen prioriterar Dalälven i det nationella arbetet med utsättning av fåglar.
- Medverka i förvaltningsråd för Färnebofjärdens nationalpark, Natura 2000-området Marma skjutfält, Bredforsen samt Båtfors naturreservat.
- Fortsatt skötsel av små rikkärr och ängar i Älvkarleby kommun utförs med stöd från Länsstyrelsen.
- Samverkan med Trafikverket om värdefulla vägranter i Älvkarleby och Tierps kommun.
- Gemensamma insatser genomförs med Vattenfall för att utveckla biologisk mångfald på deras marker vid Laxön.

Ekologisk landskapsplanering: Almunge-Länna

- Arbetet i Länna eklandskap fortsätter i samverkan med privata markägare, Holmen Skog AB, Uppsala kommun och Länsstyrelsen. Arbetet är inriktat på i första hand gamla ädellövträd och hagmarker.
- Skötseln av naturstigen kring Ältsjön fortsätter i samarbete med Holmens Skog och Länna byalag.
- Fortsatt medverkan i arbetet med skydd och skötsel av asprika skogar med förekomst av bl a. cinnoberbagge. Arbetet bedrivs i samverkan med

Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Uppsala kommun och berörda markägare.

- Bistå Holmen skog i arbetet med skötsel av lövskogar i Lännatrakten.

Ekologisk landskapsplanering: Vällen

- Framtagande av en naturvårdsplan på Bergviks marker i samverkan med Naturskyddsföreningen.
- Skötsel och miljöövervakning av stiftelsens området Pansarudden och Svanhusskogen med fokus på hotade arter.
- Åtgärder för att bevara värdefulla träd utförs i samverkan med Bergviks skog, KorsnäsBillerud, Hargs godsförvaltning och Länsstyrelsen.
- Utveckla informationsinsatser och friluftslivsverksamhet med berörda kommuner (Uppsala och Östhammar) i samverkan med Ekeby bygdegårdsförening.

Kulturlandskap vid Mälaren

Arbetet med att bevara och utveckla ängs-, hag- och våtmarker i Mälarlansskapet bedrivs i samverkan med markägare och berörda organisationer.

- Mellan Vattholma och Skyttorp genomförs naturvårdshuggningar och röjningar längs åsen. En stig med information anläggs. Projektet är ett samarbete med Uppsala kommun som delfinansieras av Landsbygdsprogrammet.
- Arbete utförs för att göra våtmarken vid Ekeby-Ånge, norr om Störvreta, tillgänglig för funktionshindrade.
- Upprustning och restaurering av betesmark görs med genomgångar för Upplandsleden vid Lillkyrka i Enköpings kommun.
- Ersättning för stängselmaterial erbjuds till enskilda markägare för upprustning av värdefulla naturbetesmarker samt för skötsel av våtmarker.

Kulturlandskap i Heby

Arbete med att bevara flera hotade arter genomförs. Bland annat fortsätter skötseln av fjärilsrika naturbetesmarker/ängar inom utpekade objekt. Arbetet finansieras delvis av ÅGP-medel.

Roslagshagar

Skötseln av kulturlandskapet bygger på ett nära och bra samarbete som etablerats med många djurhållare, markägare, föreningar och organisationer. Ett femårigt samarbetsprojekt med Världsnaturfonden WWF och Skärgårdsstiftelsen startade 2014 och fortsätter för att utveckla värdefulla naturbetesmarker och våtmarker i Roslagen. Under året planeras följande:

- Rådgivning till lantbrukare samt upprätta restaurerings- och skötselplaner. Rådgivningen rör både landskapsvård, djuruppfödning och våtmarker.
- Erbjudna ersättning för stängselmaterial vid upprustning av värdefulla naturbetesmarker samt för skötsel av våtmarker.
- Arbeta med restaureringar i särskilt intressanta områden på privat mark där markägare inte har möjlighet att restaurera dem. Externa pengar söks för detta. 4 områden är aktuella under året.
- Skötsel av flera särskilt naturvårdsintressanta områden som Upplandsstiftelsen arrenderar. Ca 110 hektar betesmark, ca 3 hektar slåtteräng och 1,2 ha våtmark sköts inom projektet. Samverkan kring skötsel av ytterligare lokaler med hotade arter planeras. Skötseln finansieras främst via miljöstöd från Landsbygdsprogrammet.
- Ett delprojekt för att främja skötseln av hagmarker på Gräsö och Gräsö skärgård utvecklas vidare. Flera lantbrukare har slutat med djurhållning och behovet av betesdjur är stort. Ett samarbete mellan flera mark- och djurägare är påbörjat för att öka skötseln av betesmarker. Ett delmoment är att söka utveckla ett gemensamt företag, Gräsö Kött AB, för att öka omsättningen genom försäljning av ett lokalt naturbeteskött. Projektstöd inom Landsbygdsprogrammet har sökts.
- Verka för att finna större sammanhängande betesområden i projektområdet då flera djurägare efterfrågar mer betesmark.
- Insatser avseende åtgärder för hotade arter planeras, bl a mnemosynefjäril, ängsskäreplattmal, insekter på krissla och gotlandssäfferotplattmal. Omfattningen av arbetet beror på hur mycket externa medel som erhålls.
- Förvalta Långalmastigen som tagits fram inom projektet tillsammans med markägare.
- Samverkan med Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, kommunekologer m fl aktörer inom landskapsvård

för ökad samsyn kring restaurering och skötsel av hävdade marker.

- Driva projektet Rikare skärgårdslandskap i samarbete med Skärgårdsstiftelsen och WWF.
- Planering av åtgärder i 2–3 våtmarker där förundersökning gjorts. Arbeta vidare med förslag mot markägare samt hitta finansiering för åtgärder.

Hotade kustfåglar

Stiftelsens arbete med att hålla delar av Björns skärgård och andra värdefulla fågelområden i skärgården fria från mink fortsätter i samverkan med jägare och ornitologer. Arbetet stöds ekonomiskt av Länsstyrelsen.

Övriga naturvårdsprojekt

Stiftelsen utökar successivt samarbetet med kommunerna, olika organisationer, privata aktörer och staten. Under perioden planeras ett antal samverkansprojekt:

- Fortsatt samverkan med Centrum för Biologisk Mångfald (CBM) för att förbättra skötsel- och restaureringsmetoder i kulturmarker för att bättre gynna förutsättningarna för rödlistade arter. Särskilt läggs stor vikt vid att utveckla metoder för uppföljning och utvärdering av naturvårdsarbetets resultat.
- Bistå kommunerna i arbetet med att ta fram nya planer för hur kommunalt ägda skogar ska skötas med hänsyn till natur- och friluftsvärden.
- Deltagande i samverkansprojektet Infrastrukturmiljöer i Roslagen, där även ArtDatabanken, Sveaskog, Svenska kraftnät, Swedavia, Vattenfall, Golföförbundet och Länsstyrelsen ingår. Stiftelsen har fått i uppdrag att inventera skogsbilvägar och bedöma åtgärdsbehov i närområdet till Ekopark Forsmark under 2017–2018. Ytterligare uppdrag kan bli aktuella under året.
- Parkering, information och fågeltorn planeras vid Hosjön i Uppsala kommun i anslutning till den kommunala badplatsen och Upplandsleden.

Gräsöfonden

Fondens huvudsakliga syfte är att stimulera vård av kulturlandskapet på Gräsön. Detta möjliggörs genom årliga bidrag till fonden från allmänheten m fl. Gräsö-

fonden har även möjlighet att använda en begränsad del av kapitalet till den löpande verksamheten.

- Gräsöfonden förvaltar Dan Söderbergs minnesfond. Här kan bidrag sökas för bibehållandet av byggnader, landskapselement och traditionell kunskap på Gräsön.
- Gräsöfonden kommer att dela ut ett landskapsvårdspris under året.
- Gräsöfonden, Östhammars kommun och Upplandsstiftelsen samverkar från och med 2015 kring förvaltningen av besöksplatserna som tagits fram på Gräsön.
- Gräsöfondens verksamhet kommer under 2018 att vara relativt låg. Under året planeras och beslutas om förändringar av fondens inriktning och dess framtid.

Vattenvård

Insatserna bedrivs i samverkan med länets kommuner och andra intressenter. En expertgrupp är kopplad till arbetet. Planerad verksamhet under 2018.

- Undersöka samt följa upp tidigare inventerade lek- och uppväxtlokaler för gädda, abborre och sik i anslutning till kustområden där fiskevårdsinsatser genomförs.
- Fortsätta arbetet med att restaurera våtmarker och kustmynnande vattendrag för att förbättra fiskrekryteringen och den biologiska mångfalden. Havs- och Vattenmyndigheten samt Världsnaturfonden WWF stödjer det kustnära arbetet i de tre kustkommunerna. Samarbete med Sportfiskarna samt flera länsstyrelser.
- Genomföra och följa upp biotopvårdsinsatser i nedre Dalälven.
- I samverkan med Uppsala kommun följa upp effekterna på fiskförekomsten i Fyrisån efter anläggandet av fiskvandringssvågar genom samt norr om Uppsala. Planera åtgärder samt återställande av biotoper.
- Förbättra förutsättningarna för landskapsfiskens asp genom biotopvårdsåtgärder och märkningsförsök. Externa medel har erhållits för ett fyraårigt projekt som leds av Länsstyrelsen.
- Sprida kunskaperna kring livet i våra vattendrag och kustmiljöer genom Knivstaåns dag, Tämnaånens dag, Enköpingsåns dag samt Östhammarfjärdens dag. Detta görs i samarbete med respektive kommun, Biotopia, naturskolor och Länsstyrelsen.

- Vara rådgivande i diskussioner om restaureringar av sjöar, våtmarker och vattendrag i länet. Samverkan med kommunen och lokala intressenter.
- Stiftelsen genomför ett utpropp i kommunerna med syftet att på ett bättre sätt kunna erbjuda fritt handredskapsfiske i de sjöar som ägs av kommunerna.
- Delta i arbetet med säkerställandet av naturområden samt delta när skötselplaner för dessa objekt tas fram.
- Medverka vid revidering av skötselplaner och planering av konkreta åtgärder i vattenmiljöer i stiftelsens naturområden.
- Stiftelsen medverkar i ett regionalt projekt som syftar till att underlätta arbete med akvatisk naturvård i naturskyddade områden. Havs- och vattenmyndigheten finansierar arbetet.
- Påbörja anläggningen av 3 våtmarker, särskilt för fisk.
- Påbörja en fiskväg vid vandringshinder i ett kustmynnade vattendrag.
- Medverka i projektet "Södra Bottenhavet, mellankommunalt planeringsunderlag för kust- och havsplanering för Hälsingland, Gästrikland och Uppland" tillsammans med bl a Älvkarleby, Tierp och Östhammars kommuner. Befintliga uppgifter om fisk, grunda vikar m m ska läggas i en databas för att göra materialet mer tillgängligt för bl a kommunens planerare.
- Delta i utredning om förutsättningarna för att bilda ett nytt fiskevårdsområde i Fyrisån mellan Uppsala och Mälaren samt Sävjaån. Syftet är att kunna erbjuda gratis stadsnära fiske.
- Arbeta med sportfiskerelaterade integrationsprojekt. Samverkan med bl a Biotopia, Sportfiskarna och Länsstyrelsen planeras.
- Stiftelsen ingår i Vattenrådet för Östhammarsfjärdarna. Det övergripande syftet med organisationerna är att förbättra vattenkvalitet och naturvården.

Ekonomiskt bidrag, priser, referensgrupper, information

- Upplandsstiftelsens naturvårdspris delas ut under 2018.
- Gröna gruppen och Vattenvårdsgruppen sammanfattas två gånger.
- Stiftelsen bedriver information om natur och medverkar i ett antal olika sammanhang i samverkan

med kommuner, Länsstyrelsen, föreningar med flera.

- göra stiftelsen känd som en kraftfull och kompetent regional organisation för naturvård, friluftsliv, folkhälsa och utomhuspedagogik.

Verktyg för detta är:

- Hemsidan www.upplandsstiftelsen.se
- Våra appar Naturtipset och Upplandsleden
- Information ute i våra naturområden
- Foldrar och skrifter
- Årsskrift och nyhetsbrev.
- Kurser, konferenser, seminarier.
- Deltagande i publika evenemang i alla kommuner.
- Utbildning av egna tjänstemän, styrelse, tillsyningsmän och arrendatorer för att skapa goda ambassadörer för verksamheten

INFORMATION OCH MARKNADSFÖRING

För att Upplandsstiftelsens insatser ska bli tillgängliga för länsinvånare, kommun, landsting, politiker, samarbetspartner och bidragsgivare krävs god information.

Stiftelsens informationsarbete ska:

- öka intresset för naturvård och friluftsliv
- beskriva våra verksamheter
- inspirera till naturbesök och göra det lättare för länsinvånarna att komma ut i naturen

Ordförklaringar

LONA – Lokala naturvårdsmedel.

LOVA – Lokala vattenvårdsmedel.

ÅGP – Åtgärdsprogram för hotade arter.

Nokås – Stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen.

Natura 2000 – Ett nätverk av skyddade områden inom EU. Syftet är att värna om arter och livsmiljöer.

iotlederna är Tämnaån (1), Kolarmoraån (2), Fyrisån (3) och Lilla Färnåset (4). Stiftelsen förvaltar 44 områden på odrag, som ägare eller som arrendator. De områden som stiftelsen äger helt eller delar av är: Båtförstorpet, Bredforsens urreservat, Högmokällan, Björn, Källarberget, Lingnåre kulturresevat, Ängskärs naturreservat, Skaten-Rångsen naturreservat, Kallriga naturreservat, Västerbyn, Idön naturreservat, Rävsten, Oxhagens naturreservat, Gåsholmens naturreservat, Örnäsens naturreservat, Svanhusskogens naturreservat, Pansaruddens naturreservat, Torslundagropen, Fageruddsåsens naturreservat, Kalmarnäslandets naturreservat, Härjarö naturreservat och Norra Björkfjärdens naturreservat.